

Egri Kővágó kaptárköve természeti emlék kezelési terve

A) A TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERVET MEGALAPOZÓ DOKUMENTÁCIÓ

1. Általános adatok

1.1. A tervezési terület azonosító adatai

a) Közigazgatási elhelyezkedése:

Vármegye: Heves vármegye

Település: Eger

Eger 0752/10 helyrajzi számú ingatlanból 13793 m², azaz 1,3793 ha a

EOV X	EOV Y
747704,95	281291,03
747922,77	281186,34
747907,44	281171,50
747866,31	281154,52
747831,81	281163,88
747796,94	281167,25
747795,25	281171,50
747799,50	281194,44
747780,81	281198,69
747758,75	281191,06
747739,19	281184,25
747728,13	281191,91
747724,75	281214,84
747718,81	281235,22
747692,50	281241,19
747663,78	281242,77

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

A terület védettségi kategóriája: **természeti emlék**

Védett terület neve: **Egri Kővágó kaptárköve természeti emlék**

Törzskönyvi száma: -

Védetté nyilvánító jogszabály: -

b) A védelemre tervezett természeti területtel működési területe szerint érintett nemzeti park igazgatóság: **Büki Nemzeti Park Igazgatóság**

c) Tervezési területen illetékes természetvédelmi hatóság: **Heves Vármegyei Kormányhivatal Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály Természetvédelmi Osztály**

d) Tervezési területtel átfedő, európai közösségi jelentőségű, vagy nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó terület megnevezése és sorszáma: **nem része Natura 2000 területnek**

1.2. A tervezési terület természetvédelmi rendeltetése

A földtudományi (geológiai és geomorfológiai), valamint kultúrtörténeti (régészeti) értéket hordozó kaptárkő fennmaradásának biztosítása.

A kaptárkő környezetében található védett növény- és állatfajok, életközösségek megőrzése, életfeltételeik zavartalanságának és fennmaradásának biztosítása.

A kultúrtörténeti és természeti értékek feltárását, megismerését, megőrzését szolgáló kutatási tevékenységek feltételeinek biztosítása.

A terület ismeretterjesztési, oktatási és környezeti nevelési célokat szolgáló bemutatása, a szemléletformálást, a környezettudatos magatartást szolgáló oktatási, nevelési, bemutatási feltételek fejlesztése.

1.3. Ingatlan-nyilvántartási adatok

Település neve	Hrsz/alrészlet	Kiterjedés (ha)	Művelési ág	Tulajdonos, tulajdonosi csoport	Vagyongkezelő
Eger	0752/10*	6,9724	erdő	magán-tulajdonos	-

* - a tervezési terület csak részben érinti az ingatlant

1.4. A tervezési területre vonatkozó egyéb hatályos előírások

Településrendezési terv:

Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 4/2016. (II. 26.) Önkormányzati rendelete Eger Megyei Jogú Város Helyi Építési Szabályzatának 2. számú melléklete (Átnézeti térkép, dátuma: 2024. február) szerint a kaptárkő védőterülete által érintett ingatlan területére nem készült külterületi szabályozási terv.

A hatályos külterületi településszerkezeti terv kivonata [Eger MJV. Közgyűlésének 52/2024. (II. 22.) sz. határozatával jóváhagyott tervlap]: szerint a védőterület beépítésre nem szánt terület, erdőterület terület-felhasználási egységben van. Mivel nem készült még szabályozási

terv a területre, így az *erdőterület konkrét típusa nincsen meghatározva*. Emiatt szabályozási előírásokat nem tudunk hozzárendelni a helyi építési szabályzatból.

Erdőterv:

A kaptárkő az Egri erdőtervezési körzet Eger 76/D erdőrészlettel érintett. Az erdőrészletben az erdő elsődleges rendeltetése talajvédelmi, nagymértékben tűzveszélyes faállományok jellemzik a területet. A faállomány típusa: akácos-erdei fenyves. Természetességi állapot: kultúrerdő. A következő tervezés éve 2027. Az erdőrészletben jelenleg nincs bejegyzett erdőgazdálkodó.

Vadgazdálkodási üzemtervek

A tervezési terület a 13/2016. (III. 2.) FM rendelet alapján az Északi hegy- és dombvidéki Vadgazdálkodási Tájon belül a 203. sorszámú Bükki vadgazdálkodási tájegységbe esik. A tágabb térség vadállományának jellemzőit, a vadállomány-szabályozásának irányelveit, a fenntartandó vadlétszámra vonatkozó irányelveket, illetve a természet- és tájvédelmi szempontokat rögzítő tájegységi vadgazdálkodási terv elérhető: <http://www.ova.info.hu/ujvgtajak.html>.

A terv az Északi hegy- és dombvidéki Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről szóló 14/2018. (VII. 3.) AM rendelettel került kihirdetésre. A vadgazdálkodási üzemtervek 2037. február 28-áig érvényesek, és a Heves Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztályán érhetők el. A 700250 kódszámú vadászterület vadászatra jogosultja a Tabán Völgye Vadásztársaság.

2. A tervezési terület állapotának leírása

2.1. Környezeti elemek

A tervezési terület Eger településen, Egerszalók község határ közelében, a Kővágó dűlő néző oldalában helyezkedik el, meredek völgyoldal felső harmadában. A völgyalján fut a K2-es közút, az oldalon száraz gyepek, zárt cserjések és erdők mozaikja figyelhető meg. A tető intenzív művelésű szőlők helyezkednek el.

A fülkés szikla alapkőzetét régebben Felnémeti Riolit tufa Formációba, legújabban a Tari Dácit Lapillitufa Formációba sorolják. Uralkodóan horzsakőtartalmú lapillitufa és kisebb mennyiségben tufa, tufit kőzetekből áll, amelyek elsősorban magmás robbanásos, kisebb részt freatomagmás robbanásos kitérőkhöz kapcsolódnak. A Nyugat-Bükkalján enyhén összesült változatai is megjelennek. Akkréciós lapilli tartalmú, hullott és piroklasztár üledékek is előfordulnak (pl. Bükkalja, Ny-Mecsek). A kőzetek színe szürke, szürkésfehér, zöldesszürke, kémiai összetétele riodácit–dácit, ásványi összetételére jellemző a plagiokász-, biotit- és a kis mennyiségű (<5%) amfibolkristályok jelenléte, ritkán kvarc is felismerhető. Litoklasztiként leggyakrabban andezitet, kisebb mennyiségben dácitot és üledékes kőzeteket tartalmaz (LUKÁCS RÉKA IN BABINSZKI ET AL. 2023).

A Bükkalján feltehetően szárazföldi lerakódású, azon kívül sokszor tavi vagy tengeri üledékek között jelenik meg. A korábban a „középső riolit tufa”, illetve a Tari Dácit tufa Formáció szintjébe sorolt képződmények többsége (kivétel a Bükkalja területén lévők, amelyeket a Bogácsi Formációba sorolunk), továbbá a Felnémeti Riolit tufa Formáció elsődleges dácitos, riodácitos lapillitufának és tufának leírt része sorolható ide (LUKÁCS RÉKA IN BABINSZKI ET AL. 2023).

Vastagság: felszínen 70–140 m, észak-alföldi és mátraaljai fúrásokban akár több 100 m is lehet (LUKÁCS RÉKA IN BABINSZKI ET AL. 2023).

Kor: badeni. A formációhoz sorolható képződmények több vulkáni kitörés termékei, amelyeket általában badeni faunát tartalmazó üledékek zárnak közre vagy badeni korúak az újabb radiometrikus kormérések szerint (U–Pb kor 15,0–14,8 M év). Az egyik legjelentősebb ismert kitörés (demjéni ignimbit) cirkon U–Pb kora $14,880 \pm 0,014$ M év. (LUKÁCS RÉKA IN BABINSZKI ET AL. 2023). A kaptárkövek geomorfológiai megjelenését elsősorban a kitettség és az időjárási viszonyok határozzák meg. A kaptárköveket alkotó tufakőzet mállékony, könnyen faragható, nem fagyálló, a szélsőséges időjárási viszonyoknak kevésbé ellenálló.

A tufafelszíneken általában barnaföldek alakultak ki, de – a fülkés sziklákat is figyelembe véve – jelentős a kopárok részaránya. A sziklákat fedő kevésbé vastag, törmelékes talajokat a ranker és váztalajok közé sorolhatjuk. Az utóbbi 70-80 évben a talajosodási folyamatok felerősödtek.

A sziklák faragásának időszakában a talajtakaró valószínűleg kisebb kiterjedésű és vékonyabb lehetett. Erre a szomolyai Vén-hegy kaptárkőnél végzett régészeti kutatások világítanak rá, hiszen a néhol 0,8-1,0 m vastag talaj takarásából több fülke is előkerült, valamint a sziklák lábánál csatornákat, tálalakú mélyedéseket tártak fel.

2.2. Élettelen természeti értékek

A Bükkalját délkeleti irányból ÉK-DNy-i csapásban oligocén és miocén kőzetek, köztük a miocén vulkáni tufák, fedik. A neogén tektonizmus hatására a rétegsor ÉNy-DK-i irányú és erre merőleges törések mentén táblásan feldarabolódott, és DK-i irányba kibillent. ÉNy-DK-i irányú törések mentén felerősödött erózió a táblák között mély völgyeket vágott és meredek völgyoldalak alakultak, ahol – elsősorban a DNy-Ny-i kitettségű oldalakon a tufa erősebben összesült részei sziklavonulatok, tufakúpok, tufatornyok formájában kipreparálódtak. Ezek a képződmények adtak lehetőséget az elmúltkor emberének a fülkék faragására. Az új fülkés sziklát is magában foglaló tufás területet a Bükkalja „klasszikus” területétől egy ÉNy-DK irányba, Eger alatt húzódó tektonikai vonal választja el. A szikla az Egerszalókon és Demjénién átfutó, ÉNy-DK irányú tektonikailag preformált Laskó völgy egyik nyugati eróziós mellék völgyének déli kitettségű sziklás oldalában található.

A Kővágó délre néző völgyoldalának felső harmada közelében, 220-230 m Bf szintek között, a völgy alluviuma fölött 30-40 m relatív magasságban helyezkedik el az a riolittufa szikla, amelynek falába faragták hajdanán az egyetlen azonosítható fülkét.

A szikla az EOV X: 747860, Y: 281172 koordinátákon található. Nagyjából 240 cm széles, a lejtőből kiemelkedő legalsó pontjától számítva 260 cm magas, DDK felé tekint. Rajta egyetlen, jól felismerhető fülke figyelhető meg. A fülke a keleti oldalon, középmagasságban helyezkedik el, kb. 50 cm magas és 35 cm széles, 20 cm mély, felül boltozat formában kiképzett. A fülke, felső, boltíves része látható, de jelentősen erodálódott. A szikla délre néző oldalán és tetején egy-egy, láthatóan mesterséges eredetű, 15-20 cm átmérőjű és 5 cm mély üreg is megfigyelhető.

A fülkés szikla felett a lejtőn, illetve a sziklától keletre a tufába faragott rövid pincék találhatóak. Ezek közül több kiváló állapotban maradt fenn, rajtuk az egykori kőkultúra jegyei jól megfigyelhetők. Az egyik bejáratából kinövő tölgyfa méretei alapján a pincéket az elmúlt 100 évben nem használták.

2.3. Biológiai jellemzők

A terület állatföldrajzi szempontból az *Ősmátra (Matricum)* faunakörzetbe, a *Börzsöny-Mátra-Bükk vonulat (Eumatricum)* faunajárásba tartozik. Növényföldrajzi besorolása szerint a *Pannoniai Flóratartomány (Pannonicum)* *Északi-középhegység (Matricum)* flóraidékének *Borsodi (Borsodense)* flórajárásához tartozik.

A völgyoldalt egykor szőlők és gyümölcsösök borították. Ezek felhagyása után megindult a természetes szukcesszió. A terület legmagasabban fekvő részein erősen záródó töviskes cserjések figyelhetők meg. Alatta széles sávban, sekély talajrétegen, másodlagos eredetű, de fajgazdag lejtősztyep figyelhető meg. A terület alsó részén elsősorban erdei fenyő, akác és tölgy elegyes erdők helyezkednek el. A száraz gyep és az erdő határán jól elkülöníthető sztyepecserjés sáv húzódik.

Az élő természeti értékek tekintetében a terület kevésbé kutatott, szórványos adatok állnak csak rendelkezésre. A sztyepecserjés jellegzetes védett növénye a törpemandula (*Amygdalus nana*), nem védett, de értékes, az élőhelyre jellemző fajok a csepleszmege (*Prunus fruticosus*) és a parlagi rózsza (*Rosa gallica*). A gyeses területeken jellegzetes védett fajok a gumós macskahere (*Phlomis tuberosa*), a nagyzezerjófű (*Dictamnus albus*) és a pusztai meténg (*Vinca herbacea*). A pincék környezetében az egykori emberi jelenletre egy-egy, dísznövényként telepített faj is utal pl. kerti bazsarózsa (*Paeonia officinalis*), kerti nőszirom (*Iris germanica*). A védett házi berkenye (*Sorbus domestica*) ugyancsak az egykori gazdálkodás nyomán maradhatott fenn a területen.

2.4. Táj- és kultúrtörténeti adottságok

A fülkés sziklákat a szomolyai lakosok nevezték kaptárköveknek, Eger környékén vakablakos köveknek, másutt köpüsköveknek, Ördögtoronynak, Nagyábászéknek, Nyergesnek, Hegyeskönek, Kecskének, Ablakoskönek, Királyszékének, Kósárkánynak mondják azokat. Legismertebbé és legelterjedtebbé a kaptárkö elnevezés vált. Ezen a néven említik tanulmányaikban a kaptárkövek rejtélyének megoldásán fáradozó kutatók is: 1865-ben KUBINYI FERENC, 1885-ben és 1891-ben BARTALOS GYULA, 1939-ben KLEIN GÁSPÁR, a 60-as években SAÁD ANDOR, a 70-es évektől pedig MIHÁLY PÉTER.

A Királyszéke sziklát kettészelő Kutyaszorítóban lévő egyik fülke hátlapjába kettős halmon álló kettős kereszt van bevésve. Keletkezési ideje ismeretlen, minden bizonnyal a fülkefaragás időszakát követően keletkezett. BARTALOS GYULA leírásaiban már szerepel, tehát a befaragás ideje száz évnél többre tehető.

Legtöbb vitát a sziklaalakzatok oldalaiba vájt fülkék eredete, készítésük oka váltott ki. Az átlagosan 60 cm magas, 30 cm széles és 25-30 cm mély fülkék peremén - az épségben lévőknél még jól láthatóan - bemélyedő keret fut körbe, széleiken néhol lyukak is kivehetők. Ezek a nyomok arra utalnak, hogy a fülkéket lefedték, a fedlapot a lyukakba vert ékekkel rögzítették. A keretnyommal rendelkező fülkék elég rendszertelenül vannak elhelyezve a sziklafalakon, a nyílások rendkívüli formagazdagsága pedig megkövetelte, hogy mindegyikhez egyedi méretű és alakú fedelet készítsenek. A kaptárfülkék rendeltetésével kapcsolatban számos feltevés, elmélet született. E téma első alapos kutatója az egri történész-régész pap, BARTALOS GYULA szerint a kaptárkövek síremlékek voltak, s a fülkébe az elhunytak hamvait rejtő urnákat helyezték. A kőfülkék kifaragását eleinte a hun-magyarokhoz, később a keltákhoz illetve a szkítákhoz kötötte. KLEIN GÁSPÁR borsod megyei főlevéltáros a vakablakoknak bálványtartó, áldozat- bemutató rendeltetést valószínűsített, s azokat honfoglalás-kori emlékeknek tartotta. Már BARTALOS megemlítette – hangot adva kételyeinek – a ma leginkább ismert és elfogadott véleményt, miszerint a fülkében hajdan

méhészkedtek: "A köznép, mely a pillanat hatása alatt okoskodik, a fülkékről kaptárköveknek mondja e sziklákat, szerinte ezek a régi ember méhese lettek volna, mintha kőben és árnyékos oldalon laknék a méh." – írta 1891-ben az Archaeologiai Értesítő lapjain. A sziklaméhészeti rendeltetés legmeghatározóbb képviselője SAÁD ANDOR miskolci orvos volt, aki KOREK JÓZSEF régésszel az 1960-as évek elején ásatásokat végzett Szomolyán az V. sziklavonulat kőfülkéjében. A régészeti feltárások során előkerült, 11-14. századból származó leletek azonban egyik feltevés igazolására sem szolgáltattak bizonyítékot.

Ennek ellenére mégis az a nézet vált elfogadottá és a közvélemény számára ismertté, hogy a kaptárkövek fülkéi a középkori erdei sziklaméhészet emlékei s a méhészetnek ezt a formáját vagy a honfoglaláskor magyarsághoz csatlakozott kabarok vagy egy Balkán-félszigetről idemenekült kicsiny népcsoport (agriánok) honosították meg. A kaptárkövek fülkéinek méhészkedésre történő felhasználásával kapcsolatban felmerül azonban néhány kétség! Elgondolkodtató a fülkék égtájak szerinti változatos elhelyezkedése éppúgy, mint a talajszinthez közeli vagy éppen megközelíthetetlen helyre, sötét, hűvös sziklahasadékba, vízmosások falába faragott fülkék jelenléte. De a keskeny és sekély, sőt előrebukó fülkék esetében is kizárható a méhtartás. A 11. századtól írásos adatok tanúskodnak a méhészet meglétéről, oklevelekben olvashatunk erdei méhészekről, méh vadászokról, de a sziklaméhészetről hallgatnak a források. A szájhagyományok pedig megoszlanak a kultikus és a gazdasági rendeltetés közt.

A fülkés szikláknak helyet adó hegyoldal már Magyarország első katonai felmérése idején (1782-85) szőlőknek és gyümölcsösöknek adott helyet (arcanum.hu). Ez az állapot közel kétszáz évig fennállt, de az 1968-as években készült légifotókon már csak viszonylag frissen felhagyott szőlők láthatók a területen (fentrol.hu). Jól azonosíthatók a már felhagyott pincék is. Az 1980-as években pedig a mai erdők fiatal állományai is kialakultak már. A szőlőtermesztés erre az időszakra a domb tetejére helyeződött át, a legközelebbi művelt parcellák napjainkban a kaptárkőtől 80 méterre, északra helyezkednek el.

2.5. Oktatás, kutatás

A Bükkalja vulkanitjainak első részletes leírását SCHRÉTER ZOLTÁN (1913, 1943, 1952.) adja. Bükk-vidéket érintő földtani szintetizáló monográfiájában BALOGH KÁLMÁN (1964) a kainozóos vulkanoklasztitokat vázlatosan, főként Schréterre támaszkodva ismerteti. PANTÓ GÁBOR (1961, 1962, 1965) összefoglaló munkáiban csak érintőlegesen foglalkozik a területtel. A Kárpát-Pannon régió neogén vulkanitjainak újravizsgálata is kiterjed a területre (PÓKA ET AL., 1998, SZAKÁCS ET AL. 1998). PENTELÉNYI LÁSZLÓ (1996, 2002, 2005) adja a tervezési terület közetének legrészletesebb leírást. Legfrissebb vulkanológiai kutatások HARANGI SZABOLCS és LUKÁCS RÉKA nevéhez fűződnek (2009). A képződmény alapközetét adó Felnémeti Riolituffa Formációt legújabban átsorolták a Tari Dácit Lapillituffa Formációba (LUKÁCS RÉKA IN BABINSZKI ET AL. 2023).

A szomolyai Kaptár-völgy fülkéire hívta fel először a figyelmet KUBINYI FERENC geológus 1865-ben. A kaptárkövek első alapos kutatója BARTALOS GYULA tudós pap, aki az „emlékkövek”-ről 1885-ben és 1891-ben két tanulmányt jelentetett meg, lerakva ezzel a kaptárkő-kutatás alapjait. KLEIN GÁSPÁR borsod megyei főlevéltáros a vakablakoknak bálványtartó, áldozat- bemutató rendeltetést valószínűsített, s azokat honfoglalás-kori emlékeknek tartotta. KOLACSKOVSKY LAJOS az 1930-as években foglalkozott a kaptárkövekkel. A kőfülkék topográfiai feldolgozását SAÁD ANDOR miskolci orvos kezdte meg, aki KOREK JÓZSEF régésszel az 1960-as évek elején ásatásokat végzett Szomolyán az V. sziklavonulat kőfülkéjében. A régészeti feltárások során 36 db 14–15. századi

kerámiatöredéket találtak. Eredményeik a Herman Ottó Múzeum Évkönyvében (1972.) jelentek meg. MIHÁLY PÉTER az 1970-es évektől az ország összes kaptárkő-lelőhelyét egységes módszerrel felmérte, és topográfiai eredményei a megyei múzeumi közlönyökben jelentek meg. 1979-ben rendszerezte az itt található 117 kaptárfülkét. A legújabb időkben BARÁZ CSABA (2000, 2002, 2007) szintetizáló műveiben igyekeznek megfejteni a fülkés sziklák titkait.

Az élővilág értékeinek feltárása szempontjából a terület a 90'-es évek közepéig „fehér foltnak” volt tekinthető. A térség botanikai és zoológiai kutatásai a Bükk hegységre koncentráltak. A terület botanikai értékeinek szisztematikus feldolgozása 1995-ben indult meg, kezdetben az értékes erdőössztyep maradványok tekintetében. A botanikai adatok egy része bekerült a Bükk hegység flóráját feldolgozó munkába (VOJTKÓ ANDRÁS, szerk.), másrészt PIFKÓ DÁNIEL és BARINA ZOLTÁN florisztikai cikkébe. A Bükki Nemzeti Parkra vonatkozó zoológiai monográfiában (MAHUNKA S. /szerk./) nem találunk adatokat a területről. A TÉKA program keretében 2011-ben jelent meg BARÁZ CSABA, KISS GÁBOR és HOLLÓ SÁNDOR által írt összefoglaló ismertető füzet a hazánk fülkés szikláiról Szakrális köemlékeink – Kaptárkövek Magyarországon címen.

A fülkés sziklákat 2007-ben ZACHAR TAMÁS térképész, geodéta fedezte fel, miközben a hegyoldal lábánál húzódó völgyben tervezett K”-es út tervezése kapcsán végzett méréseket. Erről a tényről tájékoztatták a BNPI-t. Az adat sokáig feledésbe került. 2025. szeptember 25-én ZACHAR TAMÁS ÉS ZACHAR GYÖRGYI újra bejárták a területet. A kaptárkő adatainak részletes dokumentálására végül 2025. október 29-én került sor a BNPI munkatársai részéről. A felfedezés is mutatja, hogy az eddig végzett alapos felderítő munka sem volt képes felkutatni az összes kaptárkövet, továbbiak előkerülésére is számíthatunk. MIHÁLY PÉTER és BARÁZ CSABA kaptárkő topográfiai kódrendszere alapján a lelőhely a H.2.g. jelölést kapta. A kódjelzések a magyarországi kaptárkő-lelőhelyek azonosítását segítik. A nagybetű a megye kezdőbetűjét, az arab szám a települést, a kisbetű a kaptárkő-lelőhelyet településen belül (a római szám a sziklát, az arab szám a fülkét) jelöli.

2.6. Gazdálkodási jellemzők

A kaptárkő pontosan az üzemtervezett erdő és a száraz gyepek határán helyezkedik el. Az erdőnek jelenleg nincs bejelentett gazdálkodója, így aktuálisan erdészeti tevékenység nem zajlik benne. A gyepeken ugyancsak nem zajlik gazdálkodás, az ott található pincék is elhagyottan állnak. Az egyik pince az utolsó bejárás idején – feltehetően ideiglenesen – lakott volt.

2.7. Veszélyeztető tényezők

Az időjárási elemek a szabad, mállékony kőzetfelszínek lepusztítását a morfológiai kitettségnek megfelelően a domboldalak délre néző oldalain képesek a legintenzívebben elvégezni. A kialakításukon túl e külső erők a kaptárkövek lassú megsemmisítésében is jelentős szerepet játszanak, a sziklafelszín aprózódása és mállása következtében. A környezetszennyeződés felerősödése miatt a tufa kőzetfajták mállása az utóbbi 30-40 évben jelentősen felgyorsult, ami a fülkés sziklák megőrzésének nem kedvez.

További veszélyeztető tényezőként kell figyelembe venni, hogy a fent leírt folyamatok hatására kialakult kopárok kedveznek az invazív növények terjedésének, melyek közül

elsősorban a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) megjelenése okozza a legnagyobb károkat. Az időjárási elemek mellett az akác és egyéb fásszárú növényzet gyökérzetének feszítő ereje pusztítja leginkább a sziklákat. Az akác visszaszorítása, és a fülkés sziklák, sziklafelszínek fásszárú növényzettől való mentesítése a legfontosabb kezelési feladat.

A nem megfelelően végzett erdőgazdasági tevékenység (fadöntés, közelítés, készletezés, szállítás stb.) is veszélyeztetheti a meredek oldalon lévő, kis magasságú sziklát.

Előfordulhat felelőtlen emberi beavatkozás (vésés, faragás stb.) is, mely a sziklák vagy fülkék állapotát szintén kedvezőtlenül érinthetik. Ezen a helyszínen ennek az esélye alacsony, mert távol esik utaktól, ösvényektől.

B) RÉSZLETES TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

. Természetvédelmi célkitűzések

1.1. A kaptárkövek megóvása, valamint környezetük természeti állapotának fenntartása, javítása.

1.2. A kaptárkövek és környezetük helyszíni kutatási lehetőségének biztosítása.

1.3. A kaptárkövek és környezetük örökségvédelmi célú bemutatási lehetőségének biztosítása.

2. Természetvédelmi stratégiák

2.1. A kaptárkövek fennmaradását, környezetük megóvását és az egyéb természetvédelmi célkitűzések elérését elősegítő tevékenységek támogatása.

2.2. A kaptárkövek és környezetük károsítását, megsemmisítését eredményező tevékenységek tiltása.

2.3. A területhasználat szabályozása a kaptárkövek károsodásának megakadályozása érdekében.

2.4. A területen folytatott gazdálkodási és egyéb emberi tevékenységek összhangjának biztosítása a természetvédelmi célkitűzésekkel, a terület rendeltetésével.

2.5. A terület kutatásának, látogatásának, bemutatásának szabályozása, e tevékenységek összhangjának biztosítása a természetvédelmi célkitűzésekkel.

3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

Település neve	Hrsz./al részlet	Kiterjedés (ha)	Művelési ág	Tulajdonos, tulajdonosi csoport	Vagyonkezelő	Művelési ághoz kötött természetvédelmi kezelési előírás kódja	Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési előírás kódja
Eger	0752/10	6,9724	erdő	magán-tulajdonos	magán-tulajdonos	3.2.1.	3.1.1., 3.1.2., 3.1.3., 3.1.4., 3.1.5., 3.1.6.

3.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.1.1. Földtani, felszínalaktani természeti értékek, barlangok védelme

3.1.1.1. A területen a felszín átalakítása, vagy az azzal járó bármilyen tevékenység kizárólag az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések elérése érdekében, a működési területével érintett, a természetvédelmi kezelésért felelős nemzeti park igazgatóság (a továbbiakban: igazgatóság) munkatársának jelenlétében végezhető.

3.1.1.2. A 3.1.1.1. pontban foglaltak érvényesítése érdekében a felszín átalakítására irányuló, vagy az azzal járó bármilyen tevékenység megkezdése előtt 5 nappal a tervezett tevékenységről, annak helyéről és idejéről tájékoztatni kell az igazgatóságot.

3.1.1.3. A területen követ fejteni tilos.

3.1.2. Táj- és kultúrtörténeti értékek

3.1.2.1. A kaptárköveket vésni, faragni, festeni, a fülkék alakját, méretét megváltoztatni tilos.

3.1.2.2. A kaptárköveken tárgyakat, eszközöket, műszereket csak az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban, az igazgatósággal történt egyeztetést követően lehet ideiglenesen vagy véglegesen elhelyezni. Az igazgatóság az egyeztetés nélkül vagy nem az egyeztetés eredményének megfelelően elhelyezett tárgyakat, eszközöket, műszereket eltávolíttathatja.

3.1.2.3. A kaptárkövekre és a fülkébe növényeket telepíteni tilos.

3.1.2.4. A kaptárköveken és közvetlen környezetükben megtelepülő, a sziklák állapotát – például a gyökérzet repesztő hatása miatt – veszélyeztető fás és lágyszárú növényzetet, fa- és cserjemagoncokat a természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban, az igazgatósággal egyeztetve el kell távolítani. A növényzet eltávolítását az állagmegóvás érdekében sürgősen elvégzendő munkálatok kivételével a vegetációs időszakon kívül kell elvégezni.

3.1.2.5. A fülkében felhalmozódó talajt és növényi maradványokat rendszeresen el kell távolítani.

3.1.2.6. Kultúrtörténeti értékek megóvása érdekében a 3.1.1.1. pontban meghatározott tevékenységek a gyűjtőterületében érintett megyei hatókörű városi múzeum munkatársának jelenlétében végezhetők.

3.1.3. Kutatás, vizsgálatok

3.1.3.1. A területen kutatási tevékenység kizárólag az igazgatósággal előzetesen egyeztetett kutatási terv alapján a fülkék eredetének, rendeltetésének, kultúrtörténeti szerepének feltárása, a befoglaló kőzetek és felszínformák, mint a fülkéket befoglaló földtani-felszínalaktani képződmények megismerése, valamint a természetvédelmi kezelést elősegítő ismeretek bővítése céljából engedélyezhető.

3.1.3.2. A kutatás során kizárólag olyan tevékenység végezhető, amely nem ellentétes a terület rendeltetésével, a kutatás és annak módszere nem veszélyeztet, károsítja a kaptárköveket és a terület védett természeti értékeit.

3.1.3.3. A kutatás publikált vagy adattárban elhelyezett eredményeit a kutatást végzőnek az igazgatóság számára elérhetővé kell tennie.

3.1.4. Terület- és földhasználat

3.1.4.1. A területen építmény elhelyezése kizárólag az örökségvédelmi célú bemutatás és a kaptárkövek állagmegóvása érdekében engedélyezhető abban az esetben, ha az építmény a kaptárkö és környezete tájképi egységét károsan nem befolyásolja, állapotát nem veszélyeztet.

3.1.4.2. A területen külszíni és mélyszinti bányaművelés nem folytatható.

3.1.4.3. A területen vadgazdálkodási, vadászati létesítmény elhelyezése kizárólag az 1. pontban felsorolt természetvédelmi célkitűzések érdekében helyezhető el. A létesítmények

elhelyezésére vonatkozó engedélykérelmek beadását megelőzően egyeztetni kell az igazgatósággal.

3.1.5. Látogatás

3.1.5.1. Tilos a területen technikai- és extrém sport tevékenységet folytatni.

3.1.5.2. A kaptárkövekre tilos felmászni. Kivételt képez ez alól az engedélyezett kutatás vagy a természetvédelmi kezelés céljából történő jelenlét.

3.1.6. Természetvédelmi infrastruktúra

3.1.6.1. A terület határán, a fő megközelítési útvonalak mentén hatósági tájékoztató táblát kell kihelyezni, szükség szerinti mennyiségben. A táblák fenntartásáról gondoskodni kell.

3.1.6.2. Amennyiben a területen az örökségvédelmi célú bemutatást szolgáló természetvédelmi infrastruktúra kiépítését nem az igazgatóság végzi, a bemutató útvonal nyomvonalát, a természetvédelmi infrastruktúra elemeit és azok elhelyezését, arculatát, valamint a tájékoztató táblák tartalmát (különös tekintettel a helyszínen betartandó látogatási szabályokra) előzetesen egyeztetni kell az igazgatósággal.

3.2. Művelési ághoz, vagy földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.2.1. Erdők kezelése

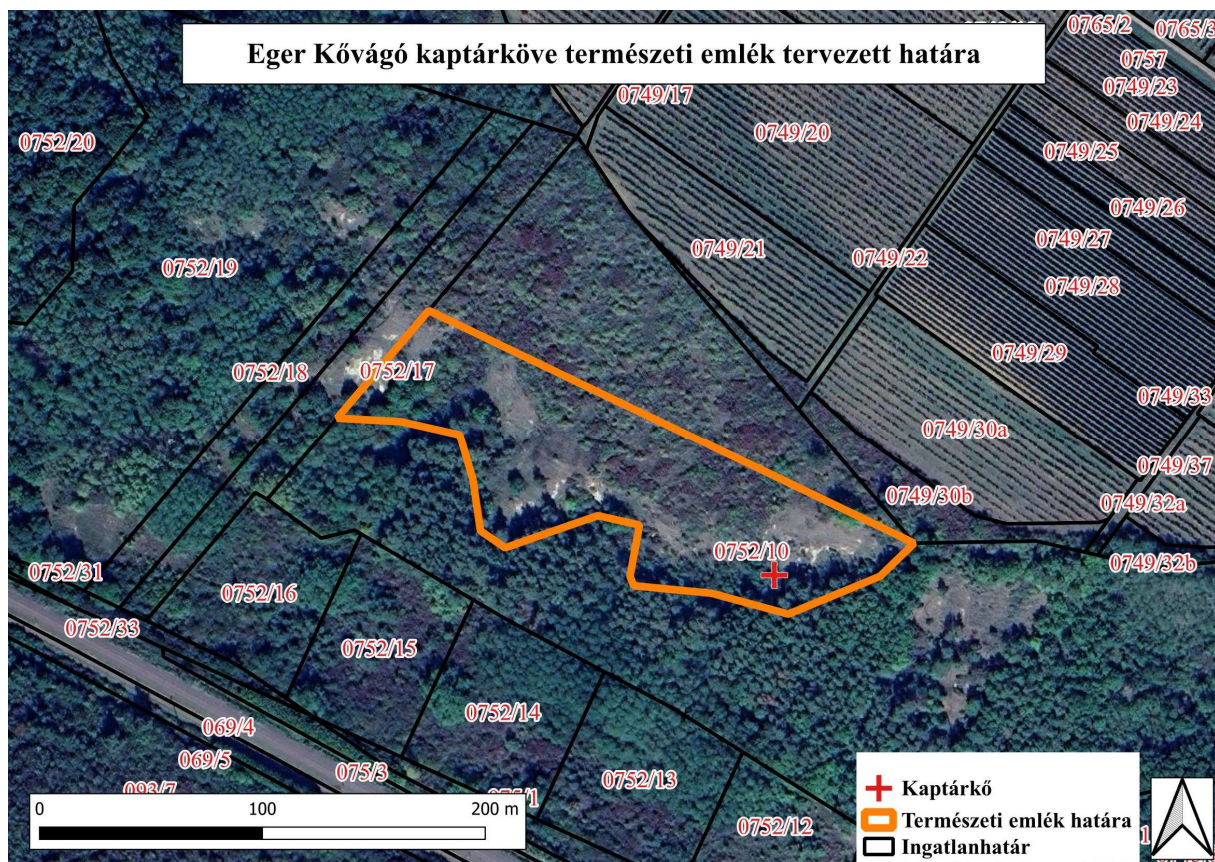
A kaptárköveket közvetlenül érintően közelítés, fadóntás, készletezés nem végezhető.

|

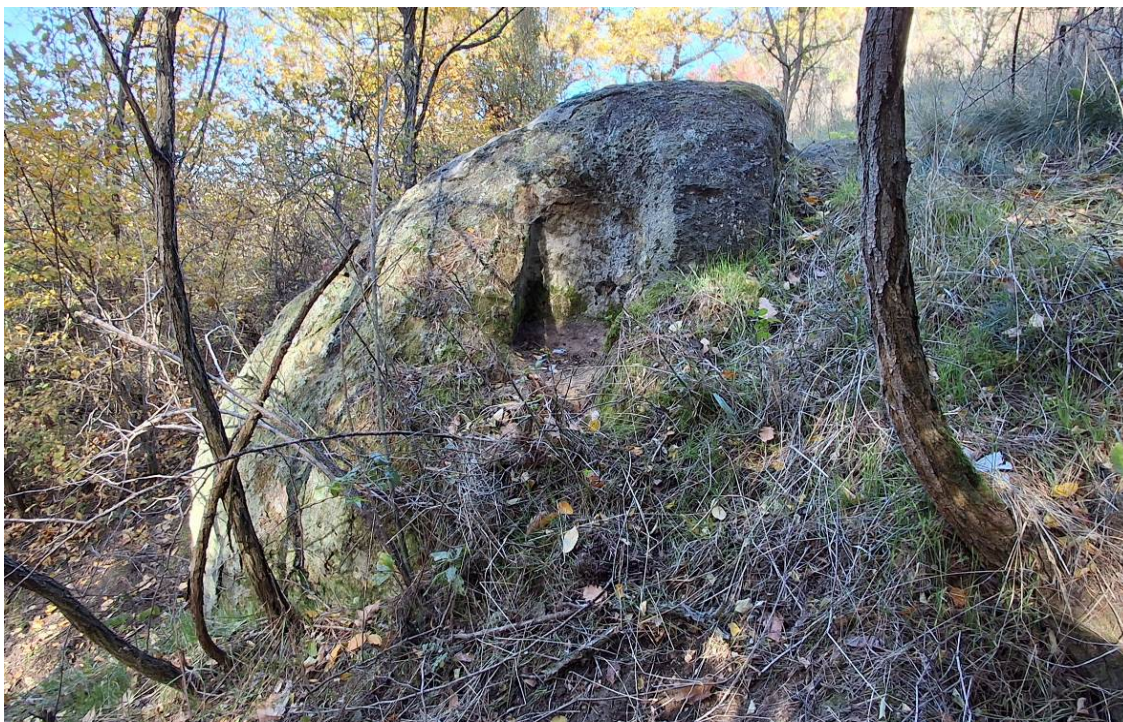
C) A TERVDOKUMENTÁCIÓ MELLÉKLETEI

4. Térképek

A tervezett természeti emlék lehatárolása Google légifotón és kataszteri alapon

5. Fényképek

A kaptárkő keleti oldala a fülkével

A kaptárkő nyugati oldala

A fülke közelről

A kaptárkő déli oldalán fekvő mesterséges üreg

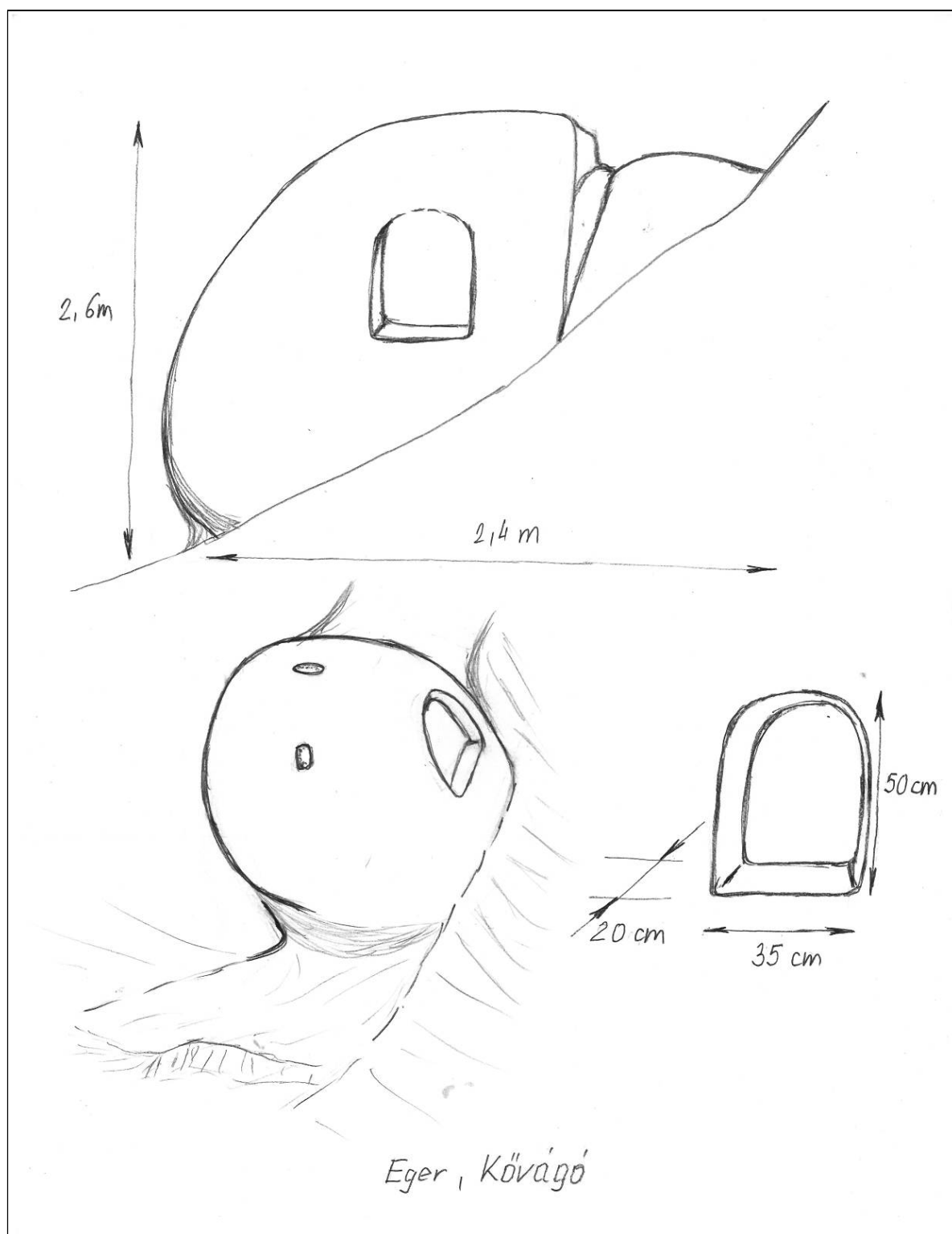

A kaptárkő tetején található mesterséges üreg

A kaptárkőhöz legközelebb eső, felhagyott pince

6. Kaptárkövek vázlatrajzai

Egri Kővágó kaptárköve természeti emlék vázlatrajza (Holló Sándor rajza)

7. Bibliográfia

- Alföldi László, Balogh Kálmán, Radócz Gyula, Rónai András (1975): Magyarázó Magyarország 200 000-es földtani térképsorozatához. M-34-XXXIII. Miskolc. – Magyar Állami Földtani Intézet kiadása
- Babinszki Edit, Piros Olga, Csillag Gábor, Fodor László, Gyalog László, Keretsmár Zsolt, Less György, Lukács Réka, Sebe Krisztina, Selmeczi Ildikó, Szepesi János, Sztanó Orsolya (szerk.) (2023): Magyarország litosztratigráfiai egységeinek leírása II. Kainozoos képződmények, pp. 75. Budapest, 2023
- Balogh Kálmán (1964): A Bükk hegység földtani képződményei – A Magyar Állami Földtani Intézet Évkönyve 48. 2.
- Balogh Kálmán, Rónai András (1965): Magyarázó Magyarország 200 000-es földtani térképsorozatához. L-34-III. Eger – Magyar Állami Földtani Intézet kiadása
- Baráz Csaba (1997): Bartalos Gyula (1839-1923) régészeti-történeti kutatásai – Egri Dobó István Vármúzeum Évkönyve XXXIII. 177-249.
- Baráz Csaba (1998): Szakrális táj. Kultúrtájkarakterológia a kaptárkövek ürügyén – Műemlékvédelem 1998. 6. sz., 316-322.
- Baráz Csaba (1999/a): Kaptárkövek a Bükkalján – Sziklaméhészettől a magyar ősvallásig – Debrecen
- Baráz Csaba (1999/b): A bükkaljai kaptárkövek II. – A kaptárkövek kultúrtörténete – Földrajz Tanítása 1999. 1-2. sz., 10-18-
- Baráz Csaba (2000): Kaptárkövek. Szakrális köemlékek a Bükkalján – Eger
- Baráz Csaba (2002): Kaptárkövek a Bükkalján. In: Baráz Cs. (szerk.): A Bükki Nemzeti Park. Hegyek, erdők, emberek – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 365-379.
- Baráz Csaba, Ilonczai Zoltán, Schmotzer András (2007): Kaptárkövek völgye – Bábakalács füzetek - 7. – Bükki nemzeti Park Igazgatóság, Eger
- Baráz Csaba, Kiss Gábor, Holló Sándor (2011): Szakrális köemlékeink – Kaptárkövek Magyarországon – VM KTHÁ, Budapest
- Baráz Csaba, Mihály Péter (1995-1996): A Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kaptárkö topográfia újabb eredményei és a fülkék rendeltetésének vizsgálata – Egri Dobó István Vármúzeum Évkönyve XXXI-XXXII.
- Bartalos Gyula (1885): Eger vidékének történetírás előtti emlékei – In: Adatok az Egri Egyházmegye történelméhez. I. – Szerk. Kandra Kabos, Eger, 322-362.
- Bartalos Gyula (1891): Egervidéki „kaptárkövek” és barlangok – Archeológiai Értesítő XI., 136-141.
- Izsó István (2011): A Miskolci Bányakapitányság területének bányaipara. A Bányakapitányság fennállásának 100. évfordulója alkalmából – Miskolc, Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász Hagyományokért, 138.
- Klein Gáspár (1939): Borsod vármegye és népességének története – In: Vármegyei Szociográfiák V. Borsod vármegye, Budapest
- Kolacsovsky Lajos (1934): A Bükk kaptárkövei – Turisták Lapja 46., 219-223.
- Kubinyi Ferenc (1865): A szomolyai kaptár-völgy – Budapesti Szemle III., 1865. 10. szám, 452.
- Lukács Réka (2009): A Bükkalja miocén szilíciumgazdag piroklasztitjainak petrogenézise: következtetések a magmatározó folyamatokra – doktori értekezés
- Mihály Péter (1976): A Heves megyei kaptárkövek topográfiája – Egri Múzeum Évkönyve XIV., 245-292.
- Mihály Péter (1978-1979): A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kaptárkövek topográfiája – Herman Ottó Múzeum Évkönyve XVII-XVIII., 33-86.

- Pelikán Pál (2002): A Bükk-vidék földrajza. - Földtani felépítés, rétegtani áttekintés. – Fejlődéstörténet I. Szerkezetfejlődés. – In: Baráz Cs. (szerk.): A Bükki Nemzeti Park. Hegyek, erdők, emberek. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 23-70.
- Pelikán Pál szerk. (2005): A Bükk hegység földtana. Magyarázó a Bükk hegység földtani térképéhez (1:50000) – Magyarország tájegységi térképsorozata, MÁFI, Bp.
- Pentelényi László (1996): Bükkalja savanyú intermedier vulkanizmus. – In: Neogén vulkanitok a Kárpátok-Pannon régióban – Kézirat, MÁFI
- Pentelényi László (2002): A Bükk-vidék földrajza. – A Bükkalja I. Földtani vázlata. – In: Baráz Cs. (szerk.): A Bükki Nemzeti Park. Hegyek, erdők, emberek. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 23-70.
- Pentelényi László (2005): A bükkaljai miocén piroklasztikum összlet. – In: Pelikán Pál (szerk.): A Bükk hegység földtana. Magyarázó a Bükk hegység földtani térképéhez, MÁFI, 210-225.
- Póka Teréz, Zelenka Tibor, Szakács Alexandru, Seghedi Ioan, Nagy Géza, Simonits András (1998.): Petrology and geochemistry of the Miocen acidic explosive vulkanism of the Bükk Foreland; Pannonian Basin, Hungary – Acta Geologica Hungarica 41/4, 437-466.
- Saad Andor (1963): A kaptárkövekről – Egri Múzeum Évkönyve I., 81-88.
- Saad Andor (1966): Megoldott rejtély – Természettudományi Közlöny 1996. 9. szám
- Saad Andor (1972): Adatok a kaptárkövek eredetének, korának és rendeltetésének meghatározásához – Herman Ottó Múzeum Évkönyve XI., 105-121.
- Saad Andor, Korek József (1965): Denkmäler der Frühmittelalterlichen Imkrei am Fuss des Bükkgebirges. Die Fragen der Felsen mit Bienennischen – Acta Archeologica Hungarica XVII. 369-394.
- Schréter Zoltán (1943): A Bükk hegység geológiája. Beszámoló a m. kir. Földtani Intézet vitaüléseinek munkálatairól. – A m. kir. Földtani Intézet 1943. évi jelentésének függeléke 5. 7. 378–411.
- Schréter Zoltán (1952): Földtani vizsgálatok a Bükk hegység déli részén. – A Magyar Állami Földtani Intézet Évi Jelentése a 1944. évről 45-48.
- Soó Rezső (1937): A Mátrahegység és környékének flórája. Magyar Flóraművek I. - Debrecen
- Szakács Alexandru, Zelenka Tibor, Márton Emő, Pécskay Zoltán, Póka Teréz, Seghedi Ioan (1998): Miocen acidic explosive vulkanism in the Bükk Foreland, Hungary: Identifying eruptive sequences and searching for source locations – Acta Geologica Hungarica 41/4. 413-435.
- Vojtkó András (2001): A Bükk hegység flórája. – Sorbus 2001, Eger: 1-340.